

УДК 37.013.73(09)

Галина Антонюк

**ОСВІТА У КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ
ТА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ В ПЕРІОД XVII – XVIII СТ.**

Практика сучасних інтеграційних процесів, входження нашої держави у систему світових економічних, політичних і культурних зв'язків об'єктивно визначають якісно новий зміст і мету освітнього процесу. Відповідний стан системи освіти виступає одним із гарантів перспективи входження України у світове співтовариство цивілізованих держав, умовою інтеграції вітчизняної та світової культури. Щодо держави Україна, то діалог і взаємодія культур мали місце впродовж усієї історії становлення і формування вітчизняної освітньо-педагогічної думки.

Завданням даного дослідження є охарактеризувати в культурологічному контексті роль першого вищого навчального закладу України Києво-Могилянської академії у розвитку освіти та педагогічної думки в епоху XVII – XVIII ст.; прослідкувати, яким чином поєднувались у цьому навчальному закладі східнослов'янські освітні традиції та форми західноєвропейської шкільної практики; виокремити національний внесок Києво-Могилянської академії у загальнопедагогічній українській культурі; показати, що у досліджуваній період кінця XVII – початку XVIII ст. було створено вищу українську школу, що поєднувала у собі західноєвропейський тип навчання з вітчизняними традиціями. Стан освіти і науки у Києво-Могилянській академії окресленого періоду мав значний вплив на формування освіти і школи на східнослов'янському просторі загалом.

Виникнення Києво-Могилянської академії було підготовлене попереднім розвитком і організацією шкіл середнього рівня, де важливою ланкою були братські школи. Київська братська академія, заснована у 1632 р., утворилася на основі братської школи Київського богоявленського братства і лаврської школи. Лаврську школу заснував у 1631 р. архімандрит Києво-Печерської лаври Петро Могила. Після об'єднання цих двох шкіл утворився навчальний заклад, який одержав назву Києво-Могилянської колегії, а з 1701 р. – Київської академії [9, с. 35-53; 8, с. 39-54].

Києво-Могилянська академія з часу свого заснування довгий час була єдиним вищим навчальним закладом Східної Європи, який задовольняв освітні, наукові та громадські потреби України (1632 – 1819 р.) [3, с. 74-75;

9, с. 35-53; 8, с. 39-54, 69]. Внутрішній розпорядок Києво-Могилянської академії чітко наслідував структуру західноєвропейських гімназій академічного типу. Київська академія поділялася на окремі школи (класи) з певним обсягом предметів, що в них викладались, і певною системою управління. Повний курс навчання в Академії тривав 12 років, іспити проводилися тричі на рік. Структура навчального процесу (по вертикалі) традиційно передбачала вісім класів. Класи поділялися на дві конгрегації: нижчу і вищу. Нижча конгрегація об'єднувала шість класів: 1 клас – фари (аналогії); навички читання і письма слов'янською, грецькою, латинською мовами; 2 клас – інфіми; закріплення попередніх відомостей; 3-4 класи – граматики і синтаксими; граматичні правила і практичні вправи з слов'янської, латинської мов; катехізис, арифметика, музика, нотний і хоровий спів, гра на музичних інструментах, навички сценічної майстерності; 5 клас – поезії (піїтики); теоретичні знання і практика складання віршів; 6 клас – риторика; теорія красномовства, знайомство з промовами знаменитих ораторів, складання промов і міркувань на різні теми, уміння їх виголошувати.

Вища конгрегація об'єднувала два класи: 7 клас – філософії; викладання здійснювалося за Аристотелем і вмещувало три частини: логіку, фізику і метафізику; вивчалися геометрія, астрономія, історія релігії та церкви; 8 клас – богослов'я (навчання тривало три роки) [9, с. 56-57; 8, с. 69-70].

Викладання у Києво-Могилянській академії здійснювалося латинською, грецькою, польською, слов'янською (церковнослов'янською, слов'яноруською), тогочасною українською (книжною) літературною мовою; вивчалися у різних формах латинська, грецька, слов'янська, польська, українська літературні мови того часу, пізніше – німецька, французька. З початку XVIII ст. активно вивчається російська мова. Традиції методики навчання мовам, що посідали належне місце в Києво-Могилянській академії та були сформованими у братських школах, активно розвивалися і надалі. Мовознавча концепція Києво-Могилянської академії передбачала піднесення престижу церковно-слов'янської (слов'янської, слов'яноруської, словенської), української (за тодішньою термінологією “руської”, “малоруської”) мови, а з другого боку – багатомовність, що полягала у викладанні курсів кількома мовами, у вивченні ряду мов [1, с. 61-62]. Тут варто наголосити на загальноосвітньому і загальнокультурному значенні латинської мови у Києво-Могилянській академії та загалом в освітньому просторі України XVII–XVIII ст. Латинська мова була введена з урахуванням того місця, яке вона посідала у всіх, без винятку, тогочасних навчальних закладах Європи, які піднялися вище елементарного рівня грамотності. **Латинська мова** давала змогу долучи-

тися до джерел західноєвропейської науки і культури. У Київській академії латину вивчали за популярною в Європі граматику Еммануїла Альвара “*Institutiones linguae latinae*”, а з 1763 р. – за піарською граматику, надрукованою у Варшаві. Студенти заучували напам’ять латинські тексти, робили усні й письмові переклади, вправи. Говорити латинською мовою необхідно було скрізь – у побуті, в колегії, у спілкуванні з товаришами. Це правило було записане в пункті 7 академічної інструкції “*Leges academicae docentibus et studentibus observandae*” (1734 р.) [9, с. 58; 8, с. 70-72]. Як наслідок, студенти добре знали латинську мову, читали, перекладали, складали ораторські промови, листи. Випускників запрошували перекладачами у державні та військові установи України і Росії.

Значна увага в Академії приділялася **грецькій мові**. Її знання давало доступ до однієї з найбільш багатих скарбниць світової культури. Крім того, вона мала практичне значення при вивченні богословських джерел. Києво-Могилянська академія виховала таких відомих елліністів XVII–XVIII ст., як Єпіфаній Славинецький, Арсеній Сатановський, Симон Тодорський, Варлаам Лашевський та ін. [9, с. 60; 8, с. 70-72].

У Колегії, а пізніше в Академії викладалась і **польська мова**. Вивчення її теорії та граматики було обов’язковим. Вивчення польської мови в Академії тривало до кінця XVIII ст. Це було зумовлено польською літературною традицією в академічних курсах, а також давніми культурними зв’язками України з Польщею, в яких провідну роль відігравала Києво-Могилянська академія. Чимало українських письменників писали свої твори польською мовою, що сприяло розповсюдженню їх за межами України. Такі письменники, як П. Могила, Л. Баранович, С. Полоцький, І. Галятовський, Д. Туптало, І. Гізель, С. Яворський, Ф. Прокопович та інші, у своїх літературних і публіцистичних творах, промовах, листуванні поряд із українською мовою вживали й польську. Нею користувалися також при викладанні поетики і риторики, наводячи численні приклади з польської поезії та прози [9, с. 81-85; 10, с. 144-145].

Велике значення у навчальній та освітній діяльності Академії мали **слов’янська й українська мови**. Більшість дослідників мовної ситуації в Україні дійшли висновку, що XVII–XVIII ст. – це період розквіту слов’янської та руської (книжної української) мов [1, с. 57-60; 9, с. 61-63; 8, с. 74-77]. Українська літературна мова все більше відділялася від слов’янської. Нею писали наукові, художні та політичні твори, літописи, листи, судові акти, складали проповіді та повчання. Такі відомі діячі Київської академії, як К. Сакович, П. Могила, Л. Баранович, І. Галятовський, А. Радивилівський писали свої твори українською мовою [9, с. 61]. Про подаль-

ший розвиток української мови свідчить поява “Лексикона словеноросско-го” П. Беринди (1627 р.) й особливо “Грамматики словенской” Івана Ужевича. Остання була складена у 1643 р. латинською мовою українцем, студентом Сорбоннського університету І. Ужевичем. Це була “фактично перша граматики власне української літературної мови XVI – XVII ст.” [9, с. 63; 10, с. 145]. Хоча вона й не була надрукована, сама поява її свідчить про те, що українська літературна мова на той час відігравала значну роль і що існувала практична потреба у науковому посібнику для вивчення її у навчальних закладах. Важливе місце належало українській мові й серед предметів, що викладалися в Києво-Могилянській академії. Значну роль у її утвердженні відіграло те, що більшість професорів і студентів були українцями, а мовою їх спілкування – жива розмовна українська мова [9, с. 60-63]. З часом, незважаючи на заходи російського царизму, спрямовані на придушення культури українського народу, в тому числі відомий указ Петра I 1720 р. про заборону друку українською мовою, вчені Києво-Могилянської академії продовжували вдосконалювати українську літературну мову. Про це свідчить наукова і літературна спадщина письменників Академії XVIII ст.: М. Довгалевського, Г. Кониського, М. Козачинського, Г. Сковороди та ін. Як зазначає І. Білодід, “... викладання в Києво-Могилянській академії... різних дисциплін церковнослов’янською мовою, вивчення її як однієї з основних наук, а також друкування книг цією мовою, вивчення в різних формах української мови підносило значення академії, її авторитет, силу і вплив. Це була наукова й ідеологічна перемога всього слов’янського просвітництва, тому що до мов ученості, які досі панували – грецької, латинської, старослов’янської, а в східному світі ще й арабської, – додавалася мова церковнослов’янська – слов’яноноруська – як виразник культури і як мова науки східнослов’янських, південнослов’янських і всіх інших народів, що нею послуговувалися” [1, с. 67-68]. Таким чином, Києво-Могилянська академія зробила вагомий внесок у розвиток і формування кодифікованої української літературної мови.

На початку XVIII ст. у зв’язку з посиленням інтересу до європейської наукової та суспільно-політичної думки в Україні зростає зацікавленість у вивченні *нових європейських мов*. Відповідно до вимог часу Київська академія за ініціативою проректора Рафаїла Заборовського з 1738 р. вводить до навчального курсу *німецьку мову*. З 1753 р. вводиться *французька мова*. У цей же час студенти Академії починають вивчати *старослов’янську мову*, що пояснювалося необхідністю дослідження християнських першоджерел із метою подальшого вдосконалення богословського курсу [9, с. 81-85; 8, с. 72-74].

Програму викладання іноземних мов у Академії розробив її вихованець, видатний вчений-лінгвіст Симон Тодорський. Іноземні мови вивчалися в Академії студентами трьох останніх класів. Курс навчання тривав два–три роки. Для кращого їх засвоєння був створений спеціальний, так званий практичний клас, де студенти навчалися лише правильній вимові. З 1751/52 навчального року в Академії вводиться російська мова, російська поезія та риторика. Започаткував викладання російської мови ректор Самуїл Миславський. Посібники для викладання російської мови і поезії були запозичені в Росії. Це “Российская граматика” й “Риторика” М. Ломоносова та “Поэзия и пиитические правила” Аполлона Байбакова [9, с. 84].

Іноземні мови у Києво-Могилянській академії використовувалися як мови викладання і вивчалися як окремі навчальні дисципліни. Знання мов було необхідним для діяльності у суспільно-політичній і науковій сферах. Володіння іноземними мовами (латинською) давало можливість студентам і викладачам удосконалювати свої знання в європейських університетах, а для викладачів – викладати в інших університетах наукові курси. Києво-Печерська друкарня, яка була органічно пов’язана з діяльністю академії, друкувала праці іноземними мовами: польською, грецькою, латинською.

Особливо плідна діяльність Академії виявилася у галузі розвитку вітчизняної науки. В умовах полонізації та русифікації (у 1720 р. заборонено книгодрукування, у 1753 р. – викладання українською мовою) [10, с. 145] набули актуальності дослідження з історії, філософії, мовознавства. В Академії сформувався відомий центр філософської думки (Й. Кононович-Горбацький, І. Гізель, Й. Кроковський, М. Козачинський, Г. Кониський, Ф. Прокопович, Г. Сковорода). Вчені виходили з синтезу вітчизняної культурної традиції і творчого переосмислення досягнень західноєвропейської філософської думки. Вперше у практиці Києво-Могилянської академії філософія виокремилась в окрему дисципліну. Це означало якісно новий етап у розвитку української освітньої та педагогічної думки. У 60-70 рр. з ініціативи Інституту філософії НАН України (тоді АН УРСР) було проведено лінгвістичний і філософський аналіз рукописних філософських курсів, які викладались у Києво-Могилянській академії (на даний час зроблено й опубліковано переклади з латинської мови творів Феофана Прокоповича, Інокентія Гізеля, Григорія Кониського, Стефана Яворського та ін.; рукописи зберігаються в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського). Проведений текстологічний аналіз дав змогу переглянути уявлення про вітчизняну філософію як суто схоластичну дисципліну. Лекційні курси професорів академії сповнені ідеями, які є близькими до філософських вчень Відродження та раннього Просвітництва. Розмежовуючи методи, джерела і предмет філо-

софії та теології, звужуючи предмет філософії до наукових філософських проблем, за межі якого виноситься богопізнання, а натомість висувається натурфілософія та інтерес до природничонаукового знання, київська філософська школа утверджувала дійстичні та пантеїстичні ідеї, визнавала єдність матерії у всіх природних тілах і кількісну незмінність при всіх її перетвореннях [3, с. 74-129; 4; 5, с. 281-282; 7, с. 206-243]. З концепціями гуманістів і реформаторів київську школу поєднує звернення до пріоритету розуму, визнання величчя та самодостатності людини, сутність якої виявляється у раціоналізмі та вільному волевиявленні, заснованому на моральній відповідальності. Ці філософські ідеї діячів Києво-Могилянської академії створювали концептуальний фундамент розвитку педагогічної думки в душі просвітництва і раціоналізму Нового часу [10, с. 240-242].

Філософський курс, так само як курси поетики та риторики, викладався латинською мовою впродовж 2–3 років і охоплював три розділи:

1. Логіка або “*Philosophia rationalis*” поділялася на дві частини: перша розглядала три дії розуму: поняття, судження, аргументацію та її форми (силогізми, дилеми, приклади і т. ін.); друга частина була теорією пізнання, яка роз’яснювала питання про матеріальний і формальний об’єкт логіки; про співвідношення загального і часткового, проблеми істини і способи пізнання об’єктивного світу.

2. Фізика або натурфілософія “*Physica seu philosophia naturalis*” досліджувала властивості буття природних тіл, сутність матерії як їх субстрату; співвідношення матерії та форми; категорії руху, простору, часу, причини. Пояснюючи причини природних явищ, натурфілософія зверталась до природознавства. У курсах з натурфілософії викладалися відомості з галузевих наук, які на той час ще не виокремилися в окремі дисципліни: з фізики, хімії, мінералогії, метеорології, біології, медицини, психології. Особливе місце в курсі натурфілософії відводилося вивченню структури світобудови, тобто вивченню астрономії, яка викладалася суперечливо і неоднозначно. У лекційних курсах професори Академії пояснювали походження небесних світил із точки зору астрономії, трактуючи їх як згустки космічної енергії. Студентам подавалися відомості про планети, їх розміри та рух, відстань між ними. Слухачів академії знайомили з космологічними поглядами Галілея, Тихо де Браге, Декарта, Коперніка.

3. Метафізика або розділ “Про божественну сутність буття” мав за мету дати роз’яснення предметів, які недоступні чуттєвому сприйманню: бог, душа і т. ін. Київські академічні курси метафізики відкидали антропоморфні уявлення про Бога-творця, ототожнюючи поняття “бог” із поняттями “вищий розум”, “природа” і “субстанція”.

Практичними вправами для студентів класу філософії були “дисертації”, які студенти мали виголосити публічно. У філософському класі проводилися диспути, які заміняли учительську перевірку. диспути проводилися під час читання лекцій і на попередньо задану тему. Щорічно для студентів, які закінчували черговий філософський курс, організовувалися публічні виступи, які виконували роль екзаменів. У якості підручників із філософії були конспекти; згідно з академічною традицією, до середини XVIII ст. кожен професор повинен був підготувати самостійний філософський курс, який традиційно базувався на творах Аристотеля.

Богослов'я або теологія як система доказів, на яких базувалося православне віровчення, також мали теоретичну базу у Києво-Могилянській академії. В Академії елементарна теологія викладалася з молодших класів на основі “Православного ісповідника” Петра Могили. Систематична богословська освіта, метою якої було підготувати священнослужителів вищого рангу, давалась у богословському класі. Тривалість навчання у богословському класі складала два роки, а з 1689 р. – чотири роки, що відповідало теологічним студіям католицьких університетів. Повний теологічний курс складався з таких дисциплін: 1) догматичне богослов'я, яке включало герменевтику – правила витлумачення канонічних текстів; споглядальне догматичне богослов'я – витлумачення догматів православної церкви; моральне богослов'я – витлумачення системи християнських цінностей; 2) полемічне богослов'я, яке викладало принципи віровчень, що відступали від православ'я та логічні шляхи їх заперечень; 3) пастирське богослов'я, яке витлумачувало обов'язки священника; 4) допоміжні дисципліни: всезагальна церковна історія, канонічне право, гомілетика, церковний статут. З кінця XVII ст., для студентів богословського курсу обов'язковою для вивчення була старосврейська мова. Богословська система, створена у Києво-Могилянській академії, мала своїм завданням боротьбу з католицизмом. Використовуючи структуру і засоби доведення теоретичного фундаменту католицизму – систему Фоми Аквінського, а також латинську мову для викладу засад свого віровчення, київські богослови у притаманних для свого часу формах зуміли утвердити рівноправність вітчизняної культури із західноєвропейською [4; 5, с. 274-282].

На належному рівні у стінах академії викладалось ораторське мистецтво. Діяльність і творчість видатних представників українського проповідування Лазаря Барановича, Іоанікія Галятовського, Антонія Радивиловського є свідченням високого рівня викладання ораторського мистецтва у згаданому навчальному закладі [1, с. 75-77; 9, с. 63-67; 8, с. 77-82; 10, с. 145-147].

В Академії складалася поетична і літературна школа (К. Сакович, Л. Баранович, Д. Туппало, Ф. Прокопович, М. Довгалецький), розроблялася теорія

українського поетичного мистецтва (Ф. Прокопович, М. Довгалевський, Г. Кониський). За латинську мову, якою писав Ф. Прокопович свої філософські твори, його називали “сучасним Горациєм”. Але рідною мовою він писав літературні твори, суспільно-політичні трактати, промови. Спираючись на Аристотеля, Платона, Лукіана, Цицерона, Квінтіліана, Ф. Прокопович обґрунтував висновок, що красномовство – це важливий чинник розвитку національної історії, культури, самосвідомості народу. Найголовнішим призначенням красномовства він вважав утвердження блага Вітчизни. Звертаючись до українських юнаків, він закликав їх наполегливо опановувати красномовство як мистецтво почесне і корисне. На переконання Ф. Прокоповича, найвище благо настає тоді, коли ми набуваємо знання (іноземних мов, культурних традицій тощо) [10, с. 147].

Мовознавча концепція Києво-Могилянської академії передбачала, з одного боку, піднесення престижу церковнослов'янської (слов'янської, слов'яноруської, славенської), рідної української мови (за тодішньою термінологією – “руської”, “малоруської” та ін.), з іншого – багатомовність, що полягала у викладанні навчальних курсів кількома мовами, у вивченні нових європейських мов. Широка лінгвістична і філософська підготовка, яку вихованці Академії одержували в цьому закладі, давала себе знати у їх подальшій діяльності. Києво-Могилянська академія підтримувала наукові та навчальні зв'язки з низкою академій і університетів європейських країн, приймала студентів і вчених. Стан освіти і науки у Києво-Могилянській академії окресленого періоду мав значний вплив на формування освіти і школи в Україні та на східнослов'янському просторі загалом.

Отже, викладений матеріал дозволяє зробити такі висновки:

1. Науковою і викладацькою діяльністю, своїм авторитетом Києво-Могилянська академія багато в чому визначила основні напрями мовної, наукової, навчальної та суспільної практики, чим сприяла розвитку наукових знань в Україні та у слов'янському просторі загалом.

2. Велику роль відіграла Києво-Могилянська академія у розвитку тенденцій мовної практики в Україні у зазначений період. Мовознавча концепція Києво-Могилянської академії передбачала піднесення престижу церковнослов'янської (слов'янської, слов'яноруської), української (за тодішньою термінологією – “руської”, “малоруської”) мови, а з другого боку – багатомовність, що полягала у викладанні курсів кількома мовами, у вивченні старих і нових мов. Багатомовність була зумовлена особливостями суспільного розвитку, потребами засвоїти і переробити на національному ґрунті наукові знання з різних галузей. Без знання мов цей процес був би неможливим.

3. Вперше в історії вітчизняної науково-освітньої думки у Києво-Могилянській академії було започатковано викладання філософії як

окремої галузі наукового знання. Виокремлення філософії збагатило українську науку ідеями раціоналізму та даними природничих наук для теоретичного осмислення дійсності.

4. Києво-Могилянська академія за короткий час синтезувала надбання культури Заходу і Сходу, у своїй освітній і науковій практиці поєднала українські духовні традиції із західною вченістю, спричинилася до витворення відповідної часові української ментальності, стимулювала розвиток літератури і мистецтва.

5. Вивчення наукової спадщини діячів Академії, дослідження її мовної концепції є актуальним на сучасному етапі, в умовах інтеграції нашої держави у загальноєвропейський і світовий простір. Інтеграційні процеси сьогодення актуалізують осмислення розвитку національної освіти у контексті діалогу культур.

1. *Білодід І. К.* Києво-Могилянська академія в історії східнослов'янських літературних мов : монографія / *І. К. Білодід*. — К. : Наук. думка, 1979. — 199 с.
2. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні (XVI – початок XVII ст.) / *В. М. Нічик, В. Д. Литвинов, Я. М. Стратій* / Відп. ред. *Горський В. С.* ; Академія наук УРСР, Ін-т філософії. — К. : Наукова думка, 1990. — 384 с.
3. Київ в історії філософії України / *В. С. Горський, Я. М. Стратій, А. Г. Тихолаз, М. Л. Ткачук*. — К. : Вид. дім “КМ Academia”; ТОВ Університетське видавництво “Пульсари”, 2000. — 264 с.
4. *Ничик В. М.* Из истории отечественной философии конца XVII начала XVIII в. / [монографія] / *В. М. Ничик*. — К. : Наук. думка, 1978. — 298 с.
5. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР (С древнейших времен до конца XVII в.) : монографія / Отв. ред. *Э. Д. Днепров*. — М. : Педагогика, 1989. — 479 с.
6. *Паславський І. В.* З історії розвитку філософських ідей на Україні в кінці XVI — першій третині XVII ст. : монографія / *І. В. Паславський*. — Академія наук УРСР, Інститут сусп. наук. — Київ : Наук. думка, 1984. — 128 с.
7. Філософія Відродження на Україні : монографія / авт. кол.: *М. В. Кашуба, І. В. Паславський, І. С. Захара* та ін. / Академія наук УРСР, Інститут сусп. наук. — Київ : Наук. думка, 1990. — 336 с.
8. *Хижняк З. І.* Історія Києво-Могилянської академії / *З. І. Хижняк, В. К. Манівський*. — К. : вид. дім “КМ Академія”, 2003. — 184 с.
9. *Хижняк З. І.* Києво-Могилянська академія : [монографія] / *З. І. Хижняк*. — К. : Вища школа, 1981. — 236 с.
10. *Черепанова С. О.* Полікультурні засади розвитку вищої освіти України / *С. О. Черепанова* // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Філософія освіти : зб. наук. праць. — Вип. 8. — Львів, 2002. — 255 с.

Стаття надійшла до редакції 25.07.2012

Г. Антонюк

Образование в Киево-Могилянской академии и формирование новой педагогической культуры Украины в период XVII – XVIII вв.

На примере образовательной и педагогической практики Киево-Могилянської академії в статті проаналізовано розвиток вищого освіти в Україні в період XVII – XVIII вв.; охарактеризовані способи усвоєння західноєвропейських освітніх і наукових ідей, підкреслена роль старих і нових європейських мов в цьому процесі.

Ключевые слова: Киево-Могилянская академия, наука, образование, педагогическая культура, отечественная традиция, европейская культура.

Н. Antoniuk

Education in the Kiev-Mohyla Academy and Formation of a New Pedagogical Culture in Ukraine in the XVII – XVIII Centuries

The article analyzes the development of higher education in Ukraine in the XVII – XVIII centuries on the example of educational and pedagogical practices of the Kiev-Mohyla Academy. The article characterizes the ways of West European educational and scientific ideas assimilation and emphasizes the role of old and new European languages in the process.

Key words: the Kiev-Mohyla Academy, science, education, pedagogical culture, national tradition, European culture.

Рецензент – кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник С. М. Вдович